

УДК 332.14

Данило С.І.
*викладач кафедри товарознавства та комерційної діяльності
Ужгородського торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

ПАРАМЕТРИ ТА ЕЛЕМЕНТИ ІНСТИТУЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ РЕГІОНУ

OPTIONS AND ELEMENTS OF THE INSTITUTIONAL AND ECONOMIC REGULATORY MECHANISM OF THE RETAIL TRADE IN THE REGION

АНОТАЦІЯ

У статті здійснений огляд сучасних підходів до поняття «механізм регулювання», окреслено власне поняття «інституційно-економічний механізм регулювання роздрібною торгівлю». Визначено основні структурні елементи інституційно-економічного механізму регулювання роздрібною торгівлю та охарактеризовано параметри за функціональними секторами впливу.

Ключові слова: роздрібна торгівля, механізм регулювання, інституційно-економічний механізм регулювання сфери роздрібною торгівлю, елементи механізми регулювання, параметри механізму регулювання.

АННОТАЦИЯ

В статье сделан обзор современных подходов к понятию «механизм регулирования», предложено авторское определение понятия «институционально-экономический механизм регулирования розничной торговли». Определены основные структурные элементы институционально-экономического механизма регулирования розничной торговли и охарактеризованы параметры по функциональным секторам воздействия.

Ключевые слова: розничная торговля, механизм регулирования, институционально-экономический механизм регулирования сферы розничной торговли, элементы механизма регулирования, параметры механизма регулирования.

ANNOTATION

This article provides an overview of current approaches to the concept of "regulatory mechanism". Author's definition of "institutional and economic regulatory mechanism of retail trade" is suggested. The main structural elements of the institutional and economic regulatory mechanism of retail trade are identified and options are characterized by functional sectors of influence.

Keywords: retail trade, regulatory mechanism, institutional and economic regulatory mechanism of the retail trade, elements of the regulatory mechanism, parameters (options) of the regulatory mechanism.

Постановка наукової проблеми та її значення. Роздрібна торгівля – це важлива сфера формування споживчого ринку, відображення економічного розвитку країни, координуюча ланка в системі міжгалузевих і регіональних зв'язків, дієвий засіб задоволення споживчих потреб населення. Українські підприємці цікавляться розвитком роздрібною торгівлю як інвестиційно-привабливим видом підприємництва. В умовах ринкової моделі господарювання, формування конкурентного середовища та загострення фінансово-економічної ситуації в країні завдання створення оптимальних засад розвитку роздрібною торгівлю та налагодження дієвого інституційно-економічного механізму регулювання цієї сфери набувають пріоритетного значення.

Аналіз останніх досліджень. Дослідження питань механізмів регулювання внутрішньої торгівлю лягло в основу наукового доробку В. Апопії, Т. Громової, М. Беляєвої, В. Хасанової, О. Покатаєвої. Більш вужчому аспекту – механізмам регулювання сфери роздрібною торгівлю приділено увага в наукових працях Л. Лігоненка, Т. Васильціва, Н. Міценко, А. Литвина, В. Соболева, О. Азаряна, Н. Власової, О. Мазур. При цьому у монографіях останніх двох вчених досліджується питання регулювання сфери роздрібною торгівлю на регіональному рівні. Проте, незважаючи на багатогранне дослідження та висвітлення питань регулювання роздрібною торгівлю, більшість науковців прихильні до організаційно-економічного механізму регулювання. Водночас в сучасних умовах становлення суспільства та розвитку економічної системи виникає потреба звернути увагу не лише на організаційні та економічні, але й на інституційні аспекти регулювання торгівлю.

Формулювання цілей статті. Метою статті є огляд сучасних підходів до поняття «механізм регулювання», окреслення поняття «інституційно-економічний механізм регулювання роздрібною торгівлю» та визначення його основних елементів та параметрів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «механізм» досить часто використовується у різних сферах життєдіяльності. Зокрема, існують механізми державного управління, механізми державного регулювання, механізми реалізації державної політики, організаційно-економічні механізми, соціальні механізми, правові механізми, політичні механізми, ринкові механізми, а також механізми, які стосуються конкретних сфер (фінансово-кредитний та валютний механізми, механізм державного управління ЗЕД і т. д.).

Без розкриття категорії «механізм управління (регулювання)» сфери роздрібною торгівлю неможливо вирішити проблему забезпечення підвищення її ефективності. Успіхи регулювання сфери роздрібною торгівлю регіону залежать від наявності успішно функціонуючих механізмів, які дозволяють забезпечити: скоординоване, цілеспрямоване та дієве керівництво процесами розвитку торгівлю мезоекономічної

системи; належний організаційно-управлінський вплив на розвиток сфери торгівлі; реалізацію як загальних цілей та завдань регіонального управління, так і персоналізованих, які необхідно вирішувати в конкретних сферах суспільного життя.

Категорія «механізм», згідно з тлумачним словником сучасної української мови, – це (1) внутрішній устрій, система чогось; (2) сукупність станів та процесів, з яких складається фізичне, хімічне, фізіологічне тощо явище [1, с. 227]. Згідно зі словником іншомовних слів, «система» (гр. *systema* – ціле, складене з частин, поєднання) – це 1) сукупність закономірно пов'язаних між собою елементів (предметів, явищ, поглядів, знань та ін.), що утворюють певну цілісність, єдність; 2) певний порядок розташування і ув'язка частин чого-небудь (наприклад, механізмів) [2, с. 562]. Відповідно до цього ж словника термін «регулювати» (лат. *regulare* – упорядковувати) означає встановлювати правильну взаємодію частин механізму [2, с. 521]. Отже, на нашу думку, є підстави стверджувати, що механізм регулювання – це злагоджена взаємодія сукупності закономірно пов'язаних між собою елементів системи, які забезпечують її цілісність, ефективне та гармонійне функціонування.

Сучасні науковці та дослідники, окреслюючи категорію «механізми регулювання», керуються тим, що це невід'ємна складова поняття управління, взаємопов'язаність та злагодженість яких впливають загалом на ефективність системи управління і безпосередньо впливають на визначальні чинники, які діють на керовану систему.

Так, автори книги «Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади» та науковці Р. Ларіна, А. Владзимирський, О. Балуєва вважають, що «механізм управління – це складова системи управління, що впливає на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта. При цьому механізм має відображати стійкі взаємозалежності та взаємодії між елементами керованої системи, забезпечувати узгодження їх інтересів» [3, с. 235-236; 4, с. 27].

На думку В. Іванова, механізм управління є способом організації управління суспільними справами, за якого взаємопов'язуються методи, засоби і принципи, що забезпечує ефективну реалізацію цілей управління [5, с. 265]. Г. Одинцова, Н. Мельтюхова під механізмом управління розуміють засіб розв'язання суперечностей явища чи процесу, послідовну реалізацію дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй методів управління та спрямовані на досягнення мети [6, с. 13].

Автори монографії «Система регулювання внутрішньої торгівлі України» та науковці О. Амеліницька та Л. Коковський вказують на те, що механізм регулювання торгівлі має

містити методи (організаційно-технологічні, соціально-економічні, адміністративні, правові, соціально-психологічні, інформаційні), інструменти та заходи їх реалізації. Механізм регулювання торгівлі ґрунтується на завданнях і принципах управління, передбачає систему методів, інструментів та конкретних заходів реалізації політики в торгівлі та є детермінантами її ефективності та розвитку [7, с. 63-64; 8, с. 4; 9, с. 10].

Механізми регулювання торгівлі, зокрема й внутрішньої, мають бути спрямовані на її розвиток, інтенсифікацію товарообмінних процесів, формування конкурентного середовища, покращення якості продукції та надання послуг в мережі роздрібно торгівлі.

Аналіз підходів до сутності поняття «механізми регулювання» дозволив виявити різні класифікаційні переліки механізмів, які використовуються в сучасній економічній науці і відображають різноманітність чинників та важелів впливу на роздрібну торгівлю, починаючи від побудови всієї системи регулювання на основі економічного механізму, використання категорії «організаційно-економічний механізм» до добору великої кількості видів механізмів за кожним з напрямів та за ієрархією впливу (табл. 1).

Як бачимо з таблиці, що більшість науковців схиляються до традиційної класифікації з виділенням економічних, організаційних та правових механізмів регулювання. Проте варто зазначити, що, незважаючи на значну прихильність більшості науковців до переважно економічних та організаційно-економічних механізмів регулювання роздрібно торгівлі, у торгівлі, порівняно з іншими видами економічної діяльності, значно збільшується, особливо на регіональному та місцевому рівнях, значення застосування інституціональних та організаційних механізмів, що пов'язано з особливостями організації торгово-технологічного процесу та обслуговування клієнтів.

Окремі науковці, навпаки, схиляються до переважання інституційно-правового механізму регулювання торгівлі (В. Хасанова [15]), зводячи його до організаційного (системи органів державного регулювання торгівлі, засад її організаційної побудови) та правового (законодавчого управління), дещо применшуючи увагу до економічної складової управління, спрямованої на розвиток інфраструктури, удосконалення та впровадження економічних стимулів розвитку роздрібно торгівлі, підвищення ефективності торговельного підприємництва (розвиток структури та форм торгівлі, розміщення торговельних об'єктів). Такий сфокусований погляд на механізми регулювання роздрібно торгівлі частково обмежує можливість її широкомасштабного регулювання. В сучасних умовах трансформації економіки України не можна також не враховувати історично-ментальний аспект переходу від державного монополізму та адмі-

Таблиця 1

Систематизація класифікацій механізмів регулювання

Науковці, джерела	Класифікація механізмів/ виділення пріоритетного механізму регулювання
В. Апопій, І. Копич та інші [7, с. 68]	Економічні, організаційні, правові, соціально-психологічні, професійні
Л. Коковський [9]	Економічні, соціально-економічні, організаційні
О. Мазур [10, с. 170]	Самоорганізації (суто ринкові, конкурентні, спонтанні економічні, соціальні, інституціональні процеси, які розвиваються у сфері розподілу і споживання, залежно від економіко-технологічних умов території)
В. Бакуменко та Д. Безносенко [11]	Комплексний механізм як система політичних, адміністративних, економічних, соціальних, гуманітарних, організаційних та правових засобів цілеспрямованого впливу
Р. Ларіна, О. Балуєва, А. Владзимирський [4]	Економічні, мотиваційні, організаційні, правові
Н. Нижник, В. Олуйко [3]	Економічні, мотиваційні, організаційні, політичні та правові
О. Федорчак [12]	Економічні, мотиваційні, організаційні, політичні та правові
М. Беляєва [13]	Законодавчі та адміністративні механізми із підпорядкуванням економічному механізму
А. Литвин [14]	Соціально-економічний
В. Хасанова [15]	Інституційно-правовий

ністративно-командної системи регулювання торгівлі до умов ринкової економіки. Відтак створення ефективної та раціональної системи управління має передбачати економічні, організаційні, соціальні, правові та інституціональні механізми.

Проблематика інституціональних змін та трансформацій в наукових колах зводиться часом до протилежних висновків, проте формально базис інституціональних змін передбачає правове та організаційне закріплення суспільних відносин шляхом запозичення інститутів (в розуміння сукупності норм та правил у певній газузі/сфері) або інституціонального проектування (усвідомленого, цілеспрямованого процесу створення власних нових інститутів).

Погоджуємося з поглядом О. Покатаєвої, що реалізація інституціональних трансформацій та реформ має базуватися на переході від «політичної модернізації» інституціональної системи, яка ґрунтується на активній пропозиції інститутів з боку держави, до моделі «ринкової модернізації», що орієнтується на попит на інститути з боку безпосередніх учасників ринку [16, с. 17]. Відтак вважаємо, що регулювання роздрібною торгівлі на сучасному етапі має здійснюватися на основі не лише економічного, організаційного, правового, соціального механізмів, але й інституціонального механізму, який на початковому етапі має доповнити систему регулювання торгівлею і на регіональному рівні, а в майбутньому майже витіснити її. Водночас механізми регіональної політики регулювання роздрібною торгівлі не можуть бути витіснені повністю професійними інститутами та організаціями доки на ринку присутні тіньовий сектор, низька якість окремих товарів та послуг, а також недостатній контроль за дотриманням правил торгівлі.

Отже, зважаючи на узагальнення наукових підходів до механізмів регулювання роздрібною торгівлі пропонуємо уніфікувати сучасні механізми у комплексний інституційно-економічний механізм регулювання роздрібною торгівлі на регіональному рівні, під яким пропонуємо розуміти злагоджену стійку взаємодію та взаємовплив сукупності закономірно пов'язаних між собою економічних, соціальних, правових, інституційних елементів системи роздрібною торгівлі, які забезпечують її цілісність, розвиток, інтенсифікацію та стимуляцію, ефективне та гармонійне функціонування. Інституційно-економічний механізм регулювання роздрібною торгівлі можна зобразити схематично (рис. 1). Основними структурними елементами є економічно-організаційна та інституціонально-правова складові механізму. В межах кожного елементу інституційно-економічного механізму передбачені основні інструменти впливу на систему регулювання роздрібною торгівлі.

Негативно на здійснення торговельної діяльності підприємств роздрібною торгівлі впродовж останніх років впливають фінансово-економічні кризи та політична нестабільність в державі, які знижують ділову активність суб'єктів господарювання та зумовлюють зміну платоспроможного попиту споживачів. Відтак в несприятливих умовах для здійснення підприємницької діяльності вагомими та дієвими інструментами впливу, передусім на регіональному рівні, є створення оптимального здорового конкурентного середовища для структурно збалансованого розвитку роздрібною торгівлі регіону шляхом усунення монополізації ринків постачання та збуту, розвитку конкуренції та ринкового ціноутворення на продукцію і послуги. Окрім того, для створення сприятливого середовища господарювання суб'єктів торгівлі в регіоні та стимулювання розвитку їх мережі доцільно

також використовувати інструменти та засоби податкової, фінансово-грошової, кредитної, інноваційно-інвестиційної політики.

Не менш важливою є інституціонально-правова складова механізму регулювання роздрібною торгівлею, інструментами впливу якої є організаційно-правові, законодавчі, нормативні та інституціональні аспекти.

Слід також зазначити, що інституційно-економічний механізм регулювання діяльності торговельних роздрібних суб'єктів господарювання припускає двосторонню спрямованість: 1) підприємством управляють з використанням внутрішніх важелів менеджменту; 2) регулюється зовнішніми: а) регіональними органами влади в частині правового регламентування, б) споживачами й постачальниками через кількісну та якісну оцінку товарів. На різних рівнях управління існує певна система норм, пра-

вил та інструкцій, які розмежовують діяльність торговельної організації. Специфіку об'єктів та взаємозв'язків інституційно-економічного механізму управління діяльністю роздрібних торговельних підприємств віддзеркалює схема його структури, що має вигляд складної системи груп її елементів та відносин між ними (рис. 2). Внутрішні об'єкти механізму управління, на нашу думку, складаються із принципів, функцій, форм, методів, процедур. У рамках організаційної структури суб'єкти роздрібною торгівлі здійснюють діяльність, об'єктами управління якої є персонал, фінанси, маркетинг, товари, послуги, логістика, облік, складування, транспортування, техніка, технології, будівництво. До основних завдань об'єктів належать: пошук, мотивація і стимулювання персоналу, розподіл повноважень; організація маркетингових досліджень і заходів, планування асортименту, ана-

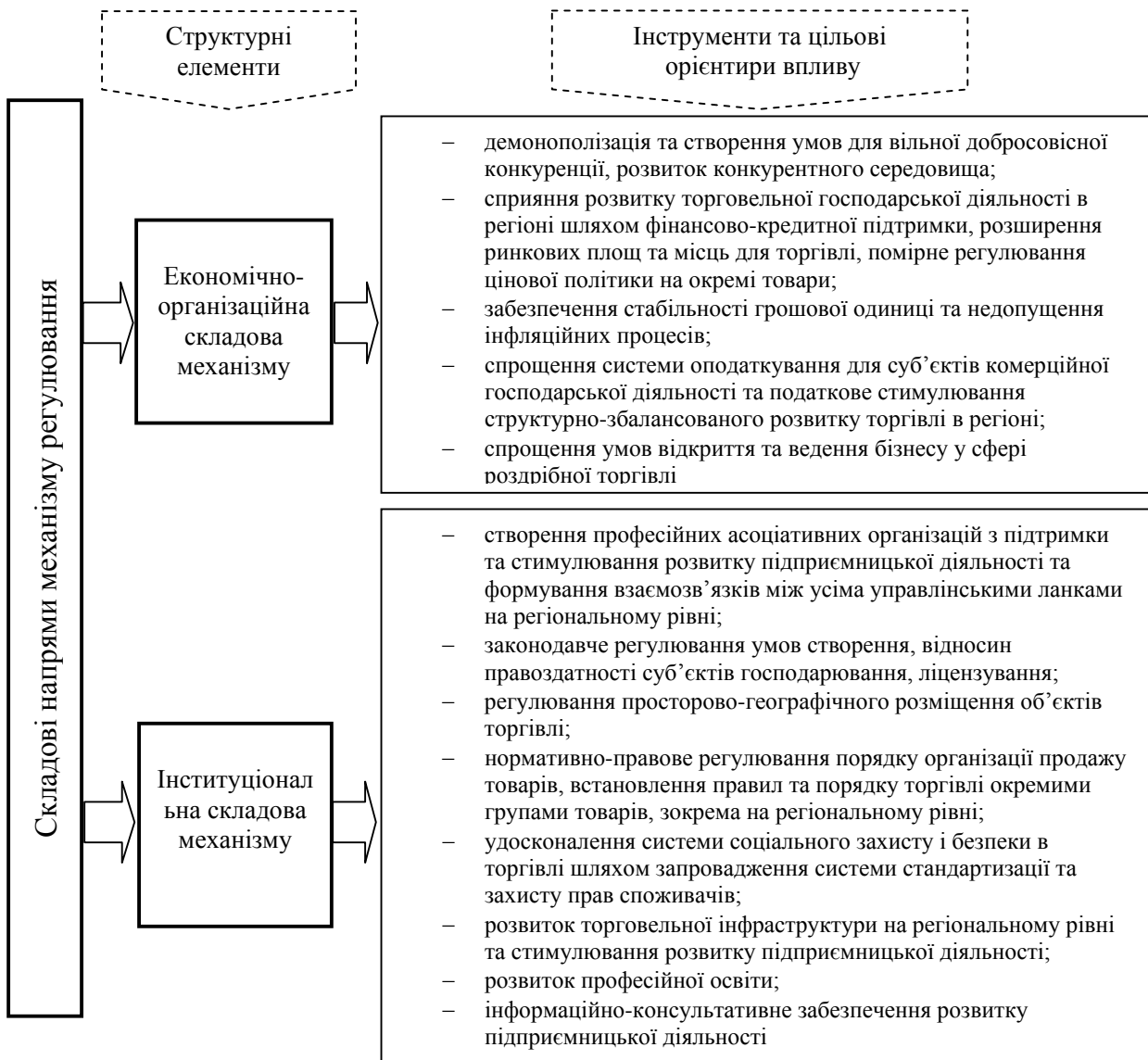

Рис. 1. Структурні елементи та інструменти впливу інституційно-економічного механізму регулювання роздрібною торгівлі на регіональному рівні

Джерело: авторська розробка

ліз товароруху; складування, транспортування товарів, управління запасами; аналіз фінансово-економічних показників, бухгалтерська звітність. Внутрішньо-організаційні відносини між елементами інституційно-економічного механізму підпорядковуються внутрішньому регламенту, нормам, правилам, інструкціям. За межами галузі формуються і розвиваються зв'язки роздрібною торгівлі зі споживачами

товарів та послуг, покупцями, іншими платниками податків та державними органами управління і самоврядування, конкурентами, інвесторами.

На наш погляд, інституційно-економічний механізм регулювання роздрібною торгівлі є достатньо складною категорією управління і складається з таких елементів: цілі управління; параметри управління як кількісний аналог

Рис. 2. Об'єкти та взаємозв'язки економічно-інституційного механізму регулювання розвитку роздрібною торгівлі на регіональному рівні

Джерело: авторська розробка

цілей управління; фактори розвитку об'єкту управління; методи дії на чинники управління; ресурси управління – матеріальні і фінансові ресурси, соціальний і організаційний потенціали, при використуванні яких реалізується вибраний метод управління і забезпечується досягнення поставленої мети.

Цілі управління регулювання роздрібною торгівлі мають свою ієрархію. Згідно з Концепцією розвитку внутрішньої торгівлі України стратегічними цілями регулювання розвитку торгівлі є формування і стабілізація споживчого ринку для задоволення соціальних потреб і недопущення соціального напруження суспільства шляхом активізації комерційних відносин між товаровиробниками, продавцями і споживачами на всіх етапах переміщення товарів, підвищення ефективності правового захисту цих відносин з боку регіональних органів влади і створення більш сприятливого інвестиційного клімату у цій сфері [17].

На регіональному та місцевому рівнях цільові орієнтири регулювання роздрібною торгівлі визначаються нормативно-правовими актами та програмними документами. Зокрема, у львівській Концепції розвитку торгівлі до

2010 р. були передбачені: реалізація дієвої торговельної політики при створенні та розташуванні об'єктів торгівлі, розвитку конкурентного середовища, цін, сприяння і захисту торгівлі, інвестицій, культури та якості обслуговування; дерегуляція торговельного бізнесу, партнерство з органами державної влади, нормативне забезпечення, правовий захист, детінізація товарних та грошових потоків; посилення координації і управління процесами в торгівлі з боку державних органів влади, повернення торгівлі в кероване русло розвитку, посилення впливу на торгівлю через громадські, правові та фінансово-економічні важелі [18]. Відтак цільові орієнтири на регіональному рівні управління роздрібною торгівлею визначаються, виходячи з соціально-економічного розвитку регіону, стану розвитку мережі роздрібною торгівлі, насиченості ринку об'єктами торговельно-господарської діяльності та потребами регіону у задоволенні споживчих потреб.

В цілому регіональна регуляторна політика у торговельній сфері за формою свого впливу реалізується через податкове, бюджетне, кредитно-державне, цінове регулювання, антимонопольні, зовнішньоекономічні, інституційні та

Таблиця 2

Функціональні сектори та параметри інституційно-економічного механізму регулювання сфери роздрібною торгівлі регіону

Функціональні сектори	Параметри інституційно-економічного механізму регулювання
Соціальний	– задоволення споживчих потреб населення у якісних товарах та послугах; – захист прав споживачів; – посилення соціальної відповідальності бізнесу; – забезпечення гідних умов та оплати праці у сфері роздрібною торгівлі; – безперерйне та в достатніх обсягах і асортименті постачання соціально-важливих товарів у мережу роздрібною торгівлі за конкурентними цінами; – забезпечення належного рівня культури та якості обслуговування в мережі роздрібною торгівлі; – наповнення регіонального ринку праці новими місцями роботи
Економічний	– місцеве бюджетоутворення; – рівень інвестиційно-інноваційної привабливості підприємств роздрібною торгівлі регіону; – стимулювання встановлення виробничо-торговельних міжгалузевих зв'язків з метою активізації підприємницької діяльності та посилення конкурентних переваг регіону; – розвиток фінансово-кредитної інфраструктури регіону
Торгово-технологічний	– впровадження та розвиток ефективних форм і методів обслуговування клієнтів; – залучення інновацій та сучасних технологічних ноу-хау у процес торгівлі в роздрібній мережі; – розвиток електронної торгівлі; – стимулювання розвитку ринку програмного забезпечення для мережі роздрібною торгівлі та його поширення серед суб'єктів господарювання
Організаційно-управлінський	– оптимізація структурних характеристик галузі; – удосконалення географічно-просторової дислокації торговельних площ з урахуванням регіональних генеральних планів територій; – створення здорового конкурентного середовища та демонополізація і детінізація сфери роздрібною торгівлі; – регламентування правил торгівлі окремими товарами на місцевому рівні та режиму роботи підприємств мережі роздрібною торгівлі;
Інституційний	– впровадження державно-приватного партнерства в частині розвитку інфраструктури сприяння бізнесу на регіональному рівні у сфері роздрібною торгівлі; – підвищення дієвості професійних асоціацій підприємців роздрібною торгівлі у сфері нормотворення та прийняття важливих управлінських рішень на місцевому та обласному рівнях; – посилення ефективності роботи організацій захисту прав споживачів та їх авторитетності на регіональному ринку; – формування мережі професійної освіти та підвищення кваліфікації для топ-менеджерів роздрібною торгівлі.

інші заходи й обумовлена об'єктивною ситуацією на державному та регіональному ринках. Разом із основними факторами зовнішнього середовища (передусім попиту, пропозиції, ціни, конкуренції), які є вирішальними чинниками для розвитку мережі роздрібної торгівлі, слід враховувати існування й дію факторів внутрішнього середовища галузі (внутрішньогалузеві фактори), яка має значний економічний та соціальний ефект.

Додамо, що інституційно-економічний механізм регулювання роздрібної торгівлі, маючи на меті цілі регіонального рівня, характеризується низкою параметрів, які певною мірою є кількісним та/чи структурним відображенням його ефективності. Параметри регулювання сфери роздрібної торгівлі регіону можна класифікувати за функціональними секторами впливу: соціальний, економічний, торгово-технологічний, організаційно-управлінський, інституційний (табл. 2).

Оцінювання ефективності та дієвості інституційно-економічного механізму регулювання роздрібної торгівлі передбачає параметри впливу на соціально-економічний та інфраструктурний розвиток регіону в цілому та рівень розвитку торгівлі як галузі, яка забезпечує зміцнення конкурентоздатності регіону.

Водночас зазначимо, що як елементи, так і параметри інституційно-економічного механізму регулювання роздрібної торгівлі з теоретичного погляду будуть типовими для різних регіонів, проте актуалізовані для кожного окремо регіону в конкретних умовах регіонального розвитку.

Висновки. В сучасних складних економічних умовах розвиток роздрібної торгівлі вимагає налагодження дієвого інституційно-економічного механізму регулювання цієї сфери. Під інституційно-економічним механізмом регулювання роздрібної торгівлі на регіональному рівні пропонуємо розуміти злагоджену стійку взаємодію та взаємовплив сукупності закономірно пов'язаних між собою економічних, соціальних, правових, інституційних елементів системи роздрібної торгівлі, які забезпечують її цілісність, розвиток, інтенсифікацію та стимулювання позитивних якісних і кількісних зрушень, ефективно та гармонійне функціонування. Основними структурними елементами є економічно-організаційна та інституціональна складові механізму. В межах кожного елемента інституційно-економічного механізму передбачено інструменти впливу на систему регулювання роздрібної торгівлі. Інституційно-економічний механізм регулювання роздрібної торгівлі, маючи на меті цілі регіонального рівня, характеризується низкою параметрів, які можна класифікувати за функціональними секторами впливу: соціальний, економічний, торгово-технологічний, організаційно-управлінський, інституційний.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Тлумачний словник сучасної української мови: близько 50000 сл. / уклад. І.М. Забіяка. – К.: Арії, 2007. – 512 с.
2. Новий словник іншомовних слів: близько 40000 сл. і словосполучень / [Л.І. Шевченко, О.І. Ніка, О. І. Хом'як, А.А. Дем'янюк]; за ред. Л.І. Шевченко. – К.: Арії, 2008. – 672 с.
3. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади / [за заг. ред. Н.Р. Нижник, В.М. Олуйка]. – Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2002. – 352 с.
4. Державний механізм забезпечення інформатизації системи охорони здоров'я: моногр. / Р.Р. Ларіна, А.В. Владимирський, О.В. Балусва; за заг. ред. В.В. Дорофійенко. – Донецьк: ТОВ «Цифрова типографія», 2008. – 252 с.
5. Основы социального управления: учебное пособие / А.Г. Гладышев, В.Н. Иванов, В.И. Патрушев и др.; под ред. В.Н. Иванова. – М.: Высшая школа, 2001. – 271 с.
6. Одінцова Г.С. Теорія і історія державного управління: опорний конспект лекцій і методичні вказівки до проведення практичних занять / Г.С. Одінцова, Н.М. Мельтохова. – Х.: УАДУ (ХФ), 2001. – 136 с.
7. Система регулювання внутрішньої торгівлі України: моногр. / [В.В. Апопій, І.М. Копич, О.Г. Біла та ін.]; за ред. В.В. Апопія та І.М. Копича. – К.: Академвидав, 2012. – 424 с.
8. Амеліницька О.В. Управління виробничо-господарською діяльністю локальних електричних мереж: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / О.В. Амеліницька; Донец. нац. ун-т. Донецьк, 2008. – 20 с.
9. Коковський Л.О. Географічний вимір економічної безпеки України: автореф. дис. ... канд. геогр. наук: спец. 11.00.02 «Економічна та соціальна географія» / Л.О. Коковський; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2008. – 18 с.
10. Мазур О.Є. Інтересоцентрична модель регіонального управління сферою роздрібної торгівлі / О.Є. Мазур // Регіональна економіка. – 2013. – № 4. – С. 167-174.
11. Бакуменко В.Д. Виявлення комплексу проблем державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України, розробка пропозицій щодо вдосконалення системи державного управління цими процесами: н.-д. робота [Електронний ресурс] / В.Д. Бакуменко, Д.О. Безносенко. – К.: НАДУ при Президентіві України; Центр навчання і досліджень з європейської та євроатлантичної інтеграції України. – 41 с. – Режим доступу: <http://www.napa-eurostudies.org.ua/2-2.rtf>.
12. Федорчак О.В. Класифікація механізмів державного управління [Електронний ресурс] / О.В. Федорчак // Демократичне врядування. – 2008. – № 1. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf.
13. Беляєва М.В. Економічний механізм державного регулювання підприємницької діяльності в торгівлі: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / М.В. Беляєва; Харківський держ. ун-т харчування та торгівлі. – Х., 2010. – 20 с.
14. Литвин А.Ю. Механізми державного регулювання роздрібної торгівлі в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 25.00.05 «Галузеве управління» / А.Ю. Литвин; Донец. держ. академія управління. – Донецьк, 2003. – 19 с.
15. Хасанова В.В. Державне регулювання внутрішньої торгівлі в Україні (організаційно-правовий аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне

- право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В.В. Хасанова ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – Х., 2010. – 20 с.
16. Покатаєва О.В. Державне регулювання трансформацій торговельно-економічних відносин: інституціональний підхід : монографія / О.В. Покатаєва. – Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2009. – 408 с.
17. Про Концепцію розвитку внутрішньої торгівлі України : постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.1997 р. № 1449 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1449-97-p>.
18. Концепція розвитку торгівлі у м. Львів (до 2010 р.) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Львівської міської ради. – Режим доступу : <http://www8.city-adm.lviv.ua/Business/RegulAkty.nsf/19586504c0813b40c2256ced003a54f4/7bf44c5dbf484bf3c22572d700266088?OpenDocument>.